

Jaarverslag 2008
Kale - Leie Archeologische Dienst

COLOFON

© 2009

© Kale - Leie Archeologische Dienst, D. Vanhee tenzij anders vermeld

Lay-out : D. Vanhee, Kale-Leie Archeologische Dienst

Ontwerp voorpagina : I. Callebout, Zquadra

Druk & bindwerk : Zquadra, Kortrijk

Verantwoordelijk uitgever : Kale - Leie Archeologische Dienst

Kasteelstraat 26, 9880 Aalter

www.deklad.be

Bibliografie

DE CLERCQ W. & THOEN H., 1998. Enkele aspecten van de Gallo-Romeinse samenleving in het Meetjesland. Status quaestionis en recent Romeins archeologisch onderzoek in het gebied ten NW van Gent. In : Vriendenboek L. Stockman, Aalter: 51-62.

DE CLERCQ W., VERDONCK, L., HOORNE J., LALOO, P. & VERBRUGGE A. In druk. Geofysische prospectie en preventief archeologisch onderzoek van een bouwperceel in het Loveld te Aalter (dec. 2007). Sporen van Romeinse houtbouw. KLAD-rapport 6.

DE LAET S.-J., 1975. Chenet celtique à tête de bœuf trouvé à Aalter (Flandre Orientale). Helinium XV, 1 : 43-50.

DE VOS A., STOCKMAN L. & DEVOS M. 1991. Meetjeslandse plaatsnamen van voor 1600. Deel II. Houtland; Band 1. Aalter. Maldegem, Stichting Achiël De Vos.

HOORNE J., DE CLERCQ W., VERBRUGGE A., 2007. Archeologisch onderzoek Aalter-Loveldlaan. 3 tot 31 juli 2006. KLAD-rapport 5.

JOHNSON A., 1987. *Römische Kastelle des 1. und 2. Jahrhunderts n. Chr. in Britannien und in den germanischen Provinzen des Römerreiches*. Kulturgeschichte der Antiken Welt, 37, Mainz am Rhein (Übersetzt von G. Schulte-Holtey, bearbeitet von D. Baatz).

THOEN H. & SAS K. 1993. *Voorlopig verslag van de opgravingen te Aalter - Loveld 1992. Interimrapport eerste opgravingscampagne*. Ongepubliceerd rapport, Universiteit Gent, Gent.

2.3.3 AALTER MANEWAARDE

(B. DE SMAELE & K. DE LANGHE)

Inleiding

Naar aanleiding van de aanleg van een verkaveling te Aalter-Manewaarde werd een vlakdekkend archeologisch onderzoek uitgevoerd. Op basis van de resultaten bekomen in een vooronderzoek door middel van proefsleuven, in 2007 uitgevoerd door de KLAD, was beslist om de bedreigde sporen in één werkput te onderzoeken (Afd. 3, sectie H, nr. 188s).

Situering van het onderzoek

Het gebied met toponiem 'Manewaarde' wordt gesitueerd tussen de N44 Aalter - Maldegem (Knokkeweg), de spoorweg Aalter - Brugge en de bestaande openbare weg Manewaarde. Het onderzoeksgebied is een groene zone tussen de verschillende verkeersassen langs en door Aalter. Het gebied is tot voor kort als landbouwgrond in gebruik geweest en is sterk glooiend. De bestaande weg Brugstraat ten oosten van het onderzoeksgebied ligt op een lichte rug. Vandaar uit zakt het terrein 5 m tot tegen de N44. Het is op dit laagste punt dat de nederzettingssporen aangetroffen werden. Bodemkundig bevindt de site in de kom van het gebied zich op matig natte tot natte zand-lemige gronden met klei op geringe diepte. Het archeologisch leesbaar vlak bevond zich 60 to 80 cm onder het maaiveld.

Aanleiding voor het onderzoek

De aanleiding tot het uitvoeren van het onderzoek is de geplande verkaveling door de heer R.E. Van Parijs. Hierbij zouden de aanleg van wegwijkers, nutsvoorzieningen en de eigenlijke verkavelingen een directe bedreiging voor het archeologische patrimonium betekenen.

Het proefsleuvenonderzoek werd einde 2007 uitgevoerd door de KLAD en leverde een zone met duidelijke archeologische sporen en ceramiek op. Deze zone bevond zich in de laagste

kom van het gebied. Op de hogergelegen terreinen, de flank en de hoge rug, bevonden zich grote concentraties prehistorische en inheems-Romeinse ceramiek. Deze concentraties bevonden zich los op het archeologische vlak, waarbij geen duidelijke grondsporen konden worden afgelijnd. Hier werd geen verder onderzoek geadviseerd.

Het vlakdekkend onderzoek richtte zich op de zone met een hoge sporendensiteit, ongeveer 1000 m². Uiteindelijk is met de beschikbare tijd en middelen ca. 1200 m² onderzocht.

Het vlakdekkend onderzoek werd een samenwerking tussen het Studiebureau Dusselier, de aannemer Vindevogel NV en de heer R.E. Van Parijs (eigenaar van de gronden), de KLAD en het Ename Expertisecentrum vzw (EEC), die de details van de uitvoering van het archeologisch onderzoek op zich nam. Het terreinwerk werd verzorgd door twee projectarcheologen in samenwerking met Vindevogel NV uit Kruishoutem. Het terreinwerk startte op 1 april 2008 en werd afgerond op 12 mei 2008. Deze opgraving omvat fase 1 van het onderzoek, waarbij ongeveer 2/3 van de site is onderzocht. Fase 2 is de opgraving van een perceel (800 m²) dat heden voor de verkavelaars in de aankoopfase is.

Sporen en structuren

Het onderzoek verliep in één werkput, rijk aan sporen en structuren, waarvan de bewaring vrij goed was. Een grote verstoring van recente aard (perceelsgracht) zorgde voor een lichte versnippering van het beeld. In totaal werden welgeteld 200 sporen ingetekend, waarvan 152 van antropogene aard. Bij deze sporen gaat het om paalkuilen, kuilen en greppels/grachten. Uit deze sporen konden twee duidelijke structuren afgelijnd worden.

Een eerste structuur (Fig. 58 & 59) bevond zich in een dichte sporencluster, die maar ten dele kon worden onderzocht (fase 2 zal de rest van de structuur vatten). Het onderzochte gedeelte meet 10 m x 7 m. Opvallend was de dubbele greppel die zich rond de structuur bevond. De hoofdconstructie van dit gebouw omvat vier zware palen, respectievelijk 62 cm, 72 cm, 51 cm en 57 cm diep. Drie van de vier palen zijn uitgegraven, opnieuw gevuld en waarschijnlijk terug uitgegraven (recuperatie van de houten paal?).

Voorts zien we twee paalkuilen, die een centrale lengteas lijken te vormen, met ook sporen van herbouw of herstelling.

Ten oosten daarvan zien we een eerste standgreppel, die een vrij juiste ovale vorm beschrijft. In het noorden eindigt de standgreppel in een paalkuil, dit is eveneens het geval in het zuiden. Daar herneemt de standgreppel en loopt onder de putwand in westelijke richting door. Hier kunnen we mogelijk een ingang situeren.

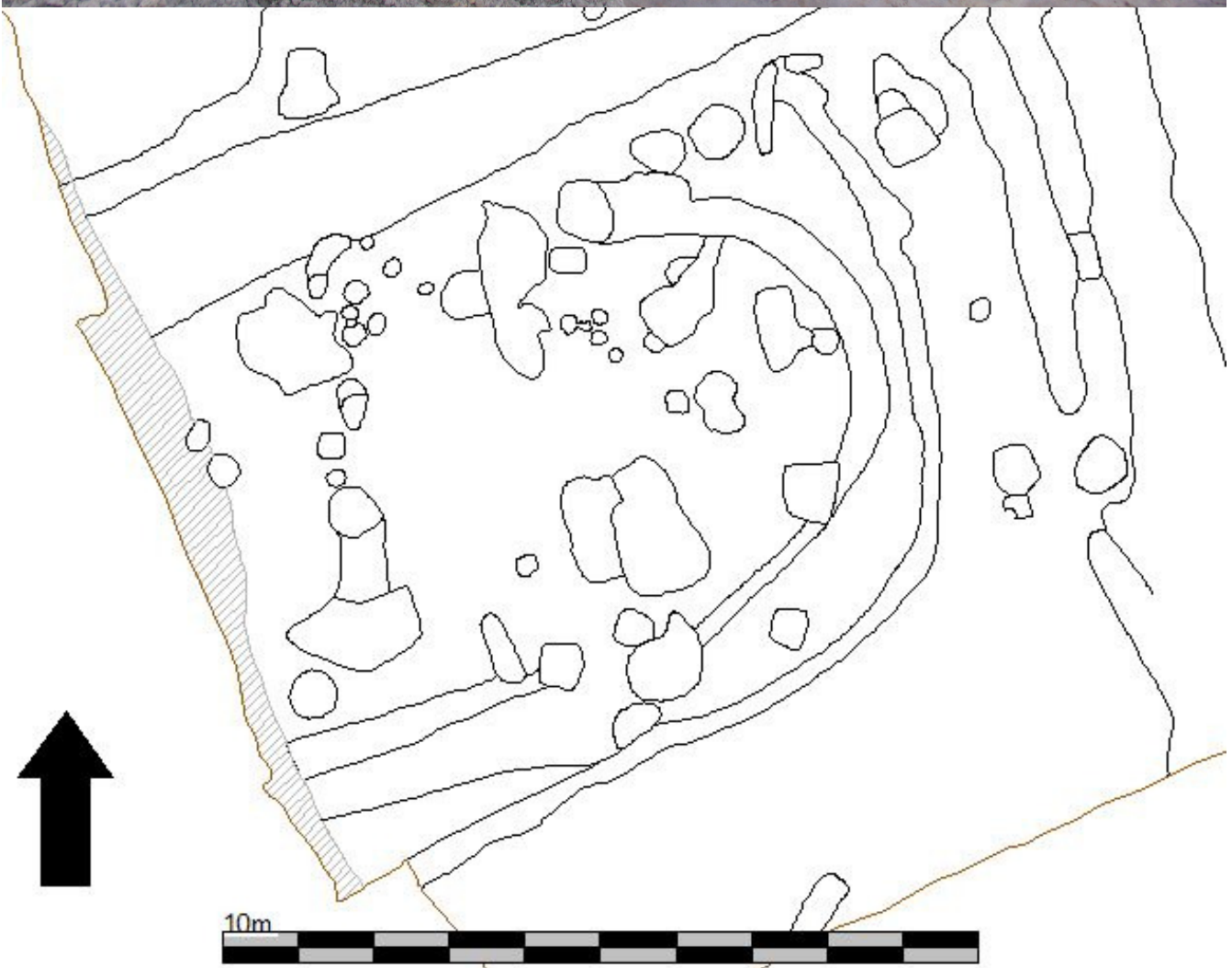
Verder zien we een tweede meer langgerekte standgreppel die in het zuiden geen onderbreking vertoont. In het noorden eindigt de standgreppel in twee langwerpige paalkuilen, die eerder aan platen dan aan palen doen denken.

We hebben te maken met een houtbouw (gebintenbouw op zware houten staanders) die op zijn minst één keer volledig herbouwd is. Men lijkt het gebouw ontmanteld en op dezelfde plaats, zij het iets groter van afmetingen, herbouwd te hebben.

Rond deze structuur bevond zich een erfgracht, die in een latere fase naar het noorden is uitgebreid.

Fig. 58: Overzichtsfoto van de eerste gebouwplattegrond met dubbele greppel.

Fig. 59: Tekening van de eerste structuur.

Parallellen voor deze gebouwplattegrond zijn schaars. Enkel te Herk-de-Stad (Limb.) (WOUTERS et al. 1996, p. 160) kon een vergelijkbaar plattegrond gevonden worden, te daten in het begin van de 12e eeuw.

Een tweede structuur (Fig. 60 & 61) lag ten noorden van de eerste. Deze structuur tekende zich veel duidelijker af en bleek minder complex. Het gaat om een driebeukig gebouw met vijf gebinten, gefundeerd op zware houten palen. Het gebouw meet 13 m bij 7,7 m.

Twee palenrijen vormen de flankerende beuk van het gebouw. Langs de noordflank is een palenrij aangebracht die de noordelijke beuk vormt. De palenrij aan de zuidelijke flank vormt de zuidelijke beuk, alhoewel deze een onderbreking vertoont. Hier kunnen we een ingang vermoeden.

Nagenoeg alle palen vertonen ook een herstelling of een herbouw.

Tussen de twee noordelijke palenrijen is eveneens een langgerekte opgevulde verdieping van het vlak zichtbaar (tussen 3 cm en 9 cm diep). Deze kan in verband gebracht worden met de herstellingen aan de noordelijke palenrijen.

Structuur 1 is door de erfgracht gegraven die ten oosten langs structuur 2 liep, wat betekent dat deze laatste jonger is dan structuur 1. Opvallend is dat de erfgracht net ten zuiden van structuur 2 opnieuw aangelegd is, wat erop wijst dat de twee gebouwen tegelijk bestaan kunnen hebben.

Vergelijkbare gebouwplattegronden zijn reeds te Damme - Sijsele (IN'T VEN, HOLLEVOET et al. 1998, p. 77-91), Aalter - Langevoorde (DE CLERCQ & MORTIER 2001, p.34) en Brecht - Hanepad (VERBEEK & DELARUELLE 2004, p. 284) teruggevonden. Op basis van de vergelijkbare plattegronden kunnen de structuur 2 in de 12e - 13e eeuw plaatsen.

Tussen de twee gebouwen bevindt zich een lange depressie (11,25 m lang, 12 cm diep). Er waren geen pootafdrukken van bijvoorbeeld runderen in deze depressie aanwezig, maar wel fragmenten ceramiek uit de volle middeleeuwen en enkele fragmenten ijzerzandsteen. De functie van deze depressie is niet duidelijk.

Vondsten

De hoofdmoot van het archeologisch materiaal bestaat uit ceramiek, die over het algemeen heel goed bewaard is. We zien hoofdzakelijk twee belangrijke categorieën binnen het ensemble van de middeleeuwse ceramiek, nl. de lokale waar (211 fragmenten) en de importceramiek (2 fragmenten).

De lokale ceramiek is afkomstig van grote kookpotten, de zogenaamde kogelpotten, te dateren van de 10e tot de 14e eeuw. Verder is het vormenspectrum redelijk beperkt, we zien enkele kannen en kruiken, die in onze gewesten vanaf het einde 12e eeuw en het begin van de 13e eeuw voorkomen.

De importceramiek beperkt zich tot twee fragmenten Pingsdorfceramiek. Opvallend is de grote ondervetegenwoordiging van de importceramiek!

Over het algemeen is de site schaars aan vondsten. Behalve de ceramiek kunnen we een fragment van een maalsteen vermelden. Het stuk is gevormd uit augiet, vulkanisch gesteente uit het Eifelgebied.

Ten laatste vermelden we een interessante vondst uit het proefsleuvenonderzoek: een

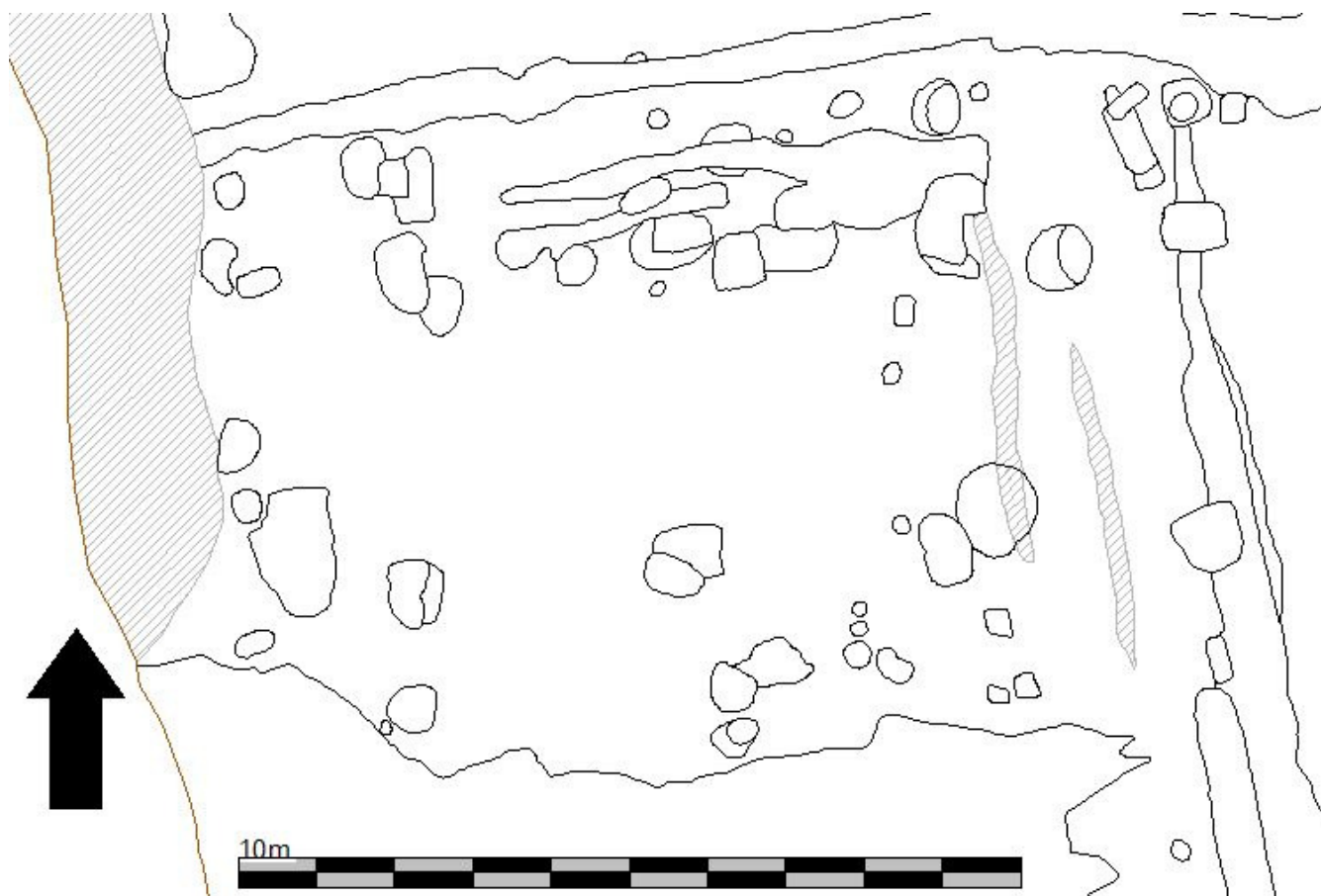

Fig. 60: Tekening van het tweede gebouw (structuur 2).

Fig. 61: Overzichtsfoto op de gecoupeerde sporen van structuur 2.

fragment van een zogenaamd strijkglas (BARTELS 2008, p. 119-122). Dit is een glazen komvormig object dat vanaf de 8e eeuw tot in het begin 13e eeuw gebruikt werd voor het 'kalanderen', nl. het op glans brengen van laken. Vanaf het begin van de 13e eeuw is het strijkglas vervangen door de 'kalanderpers', een voorloper van de strijkbout.

Het strijkglas is afkomstig uit de erfgracht die zich in de tweede fase rond de twee gebouwen bevond.

Interpretatie en besluit

Het lijkt erop, dat het hele gebied tussen de Brugstraat en de N44 tijdens verschillende perioden van de geschiedenis bewoning gekend heeft.

Tijdens de ijzertijd en in de inheems-Romeinse periode waren er activiteiten op de rug van het gebied, maar door de afwezigheid van nederzettingssporen is de ware toedracht niet duidelijk.

Tijdens de volle middeleeuwen wordt de kom van het gebied gebruikt voor de oprichting van een nederzetting, bestaande uit één houtbouw, omgeven door een erfgracht. In een volgende fase werd de houtbouw vernieuwd en is een tweede gebouw ten noorden ervan aangelegd. Hierbij werd ook de reeds dichtgeslibde erfgracht hergraven.

Op basis van vergelijkbare plattegronden kunnen we het eerste gebouw en de aanvang van de site in de 12e eeuw plaatsen en de volgende fase met het tweede gebouw ten laatste in het begin van de 13e eeuw. Een datering tussen 1100 en 1225 lijkt voorlopig houdbaar. Het is natuurlijk noodzakelijk ook de tweede fase van de opgraving uit te voeren, waarbij structuur 1 volledig onderzocht zal zijn.

De aanwezigheid van een strijkglas geeft blijk van enige artisanale activiteit. Dit wijst erop, dat de productie van laken niet voorbehouden was voor steden en gilden, maar ook op kleinere schaal in de landelijke nederzettingen mogelijk was, al geeft een strijkglas enkel blijk van de afwerking en niet van de eigenlijke productie van laken.

Bibliografie

BARTELS M.H., 2008. *Vroegmiddeleeuws strijkglasen (700-1200) in Deventer, Nederland en Noordwest Europa; halffabrikaten, bezweringsobjecten of gewoon strijkglasen?*, in: *Archaeologia Mediaevalis* 31, Namen, pp. 119-122.

DE CLERCQ W. & MORTIER S., 2001. *Archeologisch onderzoek op de industriezone Aalter-Langevoorde; een wat ruimere kijk op de middeleeuwse landname in rurale context (O.VI.)*, in: *Archaeologia Mediaevalis* 24, Namur, pp. 33-34.

IN'T VEN I., HOLLEVOET Y., COOREMANS B., DE GROOTE A. & DEFORCE K., 2005. *Volmiddeleeuwse bewoningssporen aan de Veldhoekstraat in Damme/Sijsele (prov. West-Vlaanderen)*, in: *Een lijn door het landschap Archeologie en het VTN-project 1997-1998 Deel 2*, Brussel.

VERBEEK C. & DELARUELLE S., 2004. *De middeleeuwen op het HSL-traject (Nederzettingen, Houtbouw in de middeleeuwen, Ambachtelijke en artisanale activiteiten)*, in: *Verloren voorwerpen. Archeologisch onderzoek op het HSL-traject in de provincie Antwerpen*, Antwerpen, pp. 265-314.

WOUTERS W., COOREMANS B. & ERVYNCK A., 1996. *Landelijke bewoning uit de volle middeleeuwen in Herk-de-Stad (prov. Limburg)*, in: *Archeologie in Vlaanderen* 5 1995-1996, Zellik, pp. 195-179.